

nik” hərəkatının üzvləri təsir etmişdir. Yazıçı özü bu haqda yazırdı: “Bu “Lolita”, Xərcəng tropikası” erası idi. Biz eyni zamanda bir neçə istiqamətlərdən müsbət rəy alırdıq. Bura Keruakın əsərləri və ya “Bitnik”lərin yazıları, Sol Bellou, Filip Rot və başqaları da aid idi. Biz iki ingilis dili tipindən yararlanırdıq, istəyirdik bilək onlar bir yerdə necə ədəbiyyatda mövcud ola bilirlər. Effekt dəhşət idi, azadlıq və pozitiv yayırdı. Məqsəd nəyi isə seçmək deyildi, məqsəd geniş imkanlardan istifadə idi”[1;28]. Göründüyü kimi Tomas Pinçonun bədii aləmini xarakterizə edən üslubi xüsusiyyətləri çoxrəngli və çoxçalarlı idi. Elə bu baxımdan da yazıçı dövrünün “azadlıqsevər aşiqi” adını qazanmışdır. Bu sıraya onun “Yer çəkmənin göy qurşağı” romanını da aid etmək olar.

Əsər mürəkkəb struktura malik postmodernist yazı texnikasının bir çox imkanlarından istifadəni nümayiş etdirir. Oxucu və əsər arasında gözə-görünməz pərdə əsər boyu davamlı şəkildə iştirak edir və görünür belə təhkiyə tipi yazıçının postmodernist oyun priyomuna əsaslanır. Əsərin bədii dili, üslubi xüsusiyyətləri ilə yanaşı narrativ məkanı da maraqlandırır, intertekstual allüziyalar, reminissensiya və göndərmələr də onun postmodernist romana birbaşa aid olmasından xəbər verir.

Hadisələr İkinci Dünya müharibəsinin son ilində cərəyan edir. Süjetin mərkəzində amerikalı zabıt Eniy Lenitripin iş həyatı ilə yanaşı seksual istəkləri də yer alır. Yazıçının ironiyası mətnə elə yeridilib ki, onu sadələşdirən oxucu ilk baxışdan anlayıb başa düşə bilmir. Lakin intellektual oxucu postmodernist oyun effektini anlayır və bu üzdən süjet xəttinin “izini” görə bilir. Qadınlarla sevgi münasibətlərindən sonra Lenitrip hərbi xəritədə yerlər nişanlayır və az keçməmiş həmin yerə düşmən raketləri – “Fau-2” düşür. Məhz bu səbəbdən xüsusi kəşfiyyat Lenitripin izinə düşür, onu aramsız şəkildə təqib edir. Məlum olur ki, atası onu uşaqlıqda Harvard universitetində oxumaq üçün Lslo Yabop adlı alimin himayəsinə verilmiş, elə bu alim də “Fau-2” raketinin istifadəsi üçün hazırlanan “İmikoleks-G” plastinkasının ərsəyə gəlməsində iştirak etmişdir.

Roman tarixi fantastik janrda yazılmasına baxmayaraq istehza və kinayə mətni əvvəldən sona qədər əhatə edir. Zabıtın hərbi şücaəti deyil, qadınlarla sevgi macəraları hərbi sirrə qarışır, ciddiliklə komizm yerdəyişmə edir, bu da öz növbəsində postmodernist oyun effekti yaradır. Əsərdə iştirak edən bütün qəhrəmanlar casusdurlar. Hamı-hamıdan xəbər aparır və gətirir, xəbərçilik həyat tərzinə çevrilib. Xəbərsiz gələn isə hamı tərəfindən ciddi qınaq obyektinə çevrilir: “Deyəsən yenə gəldin? -Bəli! -Yenə elə belə! -Bəli!”[5;29]. Göründüyü kimi əsgər və zabıtlar vacib xəbər gözləyir, “xəbərsizlik” onları qəzəbləndirir. Bütün bunlar yazıçının qara yumorunda istehza hədəfinə çevrilir, insanlar arası münasibətlərin kəskin böhranından xəbər verir.

Müharibə bitir, lakin hamı yenə xəbər daşıyır, köhnə kəşfiyyat üzvləri özlərindən yeni nə isə “uydurur”, hallüsinasiyalarla yaşayırlar. Bu həyat təzi onların gözüne hər yerdə təhlükə şəklində qarabasma şəklində görünür. Yeni-yeni fəlakətlərin olacağından narahat olan qəhrəmanlar özlərindən bəşəri fəlakətlər uydurur, onun hər an baş verəcəyindən qorxurlar. Müəllifin sarkastik ironiyası qrotesk şəklini alır, komizmin məstəbətini daha da yüksəldir. Roman bir neçə sonluğu olan gümanlar və fərziyyələrlə bitir: “Budur, məhz indi, burada, bu qaranlıq kadrda raketin iti burnu saniyədə bir mil sürəti ilə düşür. Əbədi və səssiz... köhnə kinoteatrın damında özünün ağlagəlməz partlayışı ilə dağılır, sonuncu delta-t”[5;47]. Sona qədər müəyyən olunmur ki, kainat məstəbətli fəlakət “Fau-2” raketinin buraxılması ilə baş verir, yoxsa bu da qəhrəmanların qarabasmaları və ya uydurmalarıdır.

Göründüyü kimi, Tomas Pinçonun romanları metanəsrin ən gözəl nümunələri olub uydurma və reallıq arasında yaranan sənət əsərləridir. Məhz bu keyfiyyəti ilə Tomas Pinçon yaradıcılığı postmodernist nəsrin, xüsusilə də intellektual ədəbiyyatın ən maraqlı nümunələri sırasında yer alır.

Ədəbiyyat:

1. Chambers J. Thomas Pynchon. New York: Twayne Publishers, 1992. 145p.
2. Geddes D. Distorted Communication in Pynchon's The Crying of Lot 49// The Satirist. September 3rd, 2003. 37-44p.
3. McHale B. Postmodernist Fiction . N Y ; London, 1987. 105p.
4. Pynchon T. The Crying of Lot 49. N Y : Perennial 1986. 98p.
5. Pynchon T. Gravity's Rainbow. N Y : Viking , 1973. 119p.
6. Pynchon Thomas. <https://www.theguardian.com/books/2008/jun/11/thomas-pynchon>
7. Sissman L. E. Hieronymus and Robert Bosch: The Art of Thomas Pynchon. The New Yorker 49, 19 May 1973, 138-140p.

Açar sözlər: postmodernizm, Tomas Pinçon, roman, bədii xüsusiyyətlər

Key words: postmodernism, Thomas Pynchon, novel, the artistic features

Ключевые слова: постмодернизм, Томас Пинчон, роман, художественные особенности

Художественные особенности романов Томаса Пинчона

Резюме

Романы одного из ярких представителей американской постмодернистской прозы XX века Томаса Пинчона, как правило, исследуются сквозь призму иронии. Именно поднятые в его романах проблемы человека и общества, становятся мишенью для черного юмора, приобретают в авторской

иронии саркастический эффект. Яркими художественными образцами с точки зрения изучения поэтики черного юмора считаются романы Томаса Пинчона «Выкрикивается лот 49» и «Радуга тяготения». Именно в связи с этим оба произведения анализируются посредством таких постмодернистских приемов, как ирония и игра. Высказывается мнение о художественных особенностях романного мира автора.

The Artistic Features of Thomas Pynchon's novels

Summary

The novels of one of the bright representatives of 20th century American postmodern prose, Thomas Pynchon, are usually researched through the prism of irony. The problems of man and society raised in his novels become the target for black humor and acquire a sarcastic effect in the irony. The novels "Crying Lot 49" and "Gravity's Rainbow" by Thomas Pynchon are considered from the point of view of studying the poetics of black humor. In this connection, both works are analyzed through postmodern techniques such as irony and play. An opinion on the artistic features of the author's novel world is also expressed in the article.

RƏYÇİ: dos.S.Abbasova